

Green Velo®

WSCHODNI SZLAK ROWEROWY

**Królestwo
rowerowe
Suwalszczyzna
i Puszcza
Augustowska**

Wschodni Szlak Rowerowy
Green Velo

Jak korzystać z przewodnika	3
Mapa królestwa	4
Legenda	5
Informacje o królestwie	
Królestwo rowerowe Suwalszczyzna i Puszcza Augustowska	6
Atrakcje turystyczne	
Jezioro Hańcza	9
Suwalski Park Krajobrazowy	10
Wodзилki	12
WOSiR Szelment	13
Rzeka Czarna Hańcza	14
Baśniowy Szlak	15
Suwałki	16
Wigierski Park Narodowy	17
Pokamedulski klasztor na Wigrach	18
Muzeum Wigier	19
Wigierska Kolej Wąskotorowa	20
Sejny	21
Puńsk	22
Dowspuda	23
Kanał Augustowski	24
Augustów	26
Studzieniczna	28
Wycieczki	
Trzy razy Kanał Augustowski	30
Do Gawrych Rudy przez dolinę Czarnej Hańczy	32
Puszcza Augustowska w pigułce	34
Wśród jezior i wzgórz Jaćwingów	36
Wyprawa wokół Wigier	38
Informacje praktyczne	40

Jak korzystać z przewodnika

Przewodnik adresowany jest do miłośników aktywnego wypoczynku na „dwóch kółkach”. Zaproponowano w nim kilka wycieczek rowerowych i opisano znajdujące się na ich trasie atrakcje. Wszystko opatrzone wieloma praktycznymi wskazówkami i informacjami.

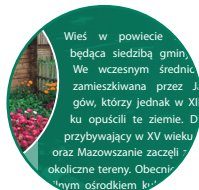
1 Mapa królestwa

Mapa obejmuje całe królestwo rowerowe z zaznaczonym przebiegiem szlaku Green Velo. Przedstawione na niej elementy objaśnione są w legendzie.

2 Atrakcje na szlaku

Opisy atrakcji pozwalają na odpowiedni do wieku turystów (np. dzieci/dorośli) i ich zainteresowań (rodzina/grupa młodzieży/seniorzy) wybór najciekawszych miejsc do odwiedzenia.

3 Informacje o atrakcjach

W przejrzysty sposób za pomocą symboli przedstawione są tu informacje o obiektach, takie jak: dane teleadresowe, terminy i godziny otwarcia czy informacje uzupełniające.

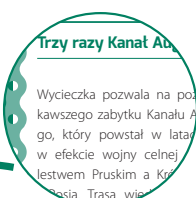
4 Mapa wycieczki

Na schematycznej mapce wycieczki zaznaczone są główne miejscowości i atrakcje na trasie, co pozwala zorientować się w jej całościowym przebiegu.

5 Opis wycieczki

W opisie trasy znajdują się wszystkie ważne informacje dotyczące jej przebiegu, sposobu poruszania się i mijanych atrakcji.

6 Informacje o wycieczkach

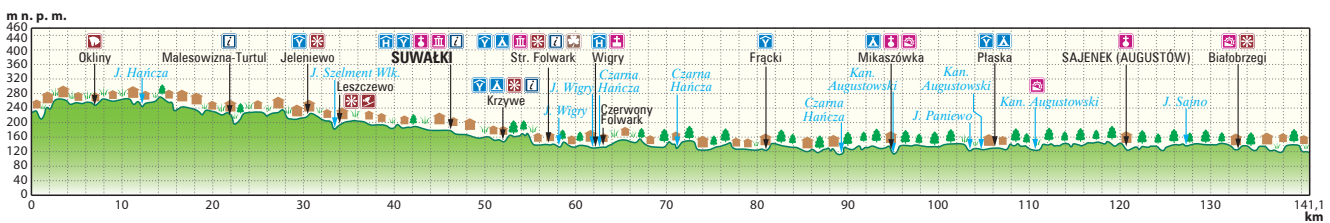
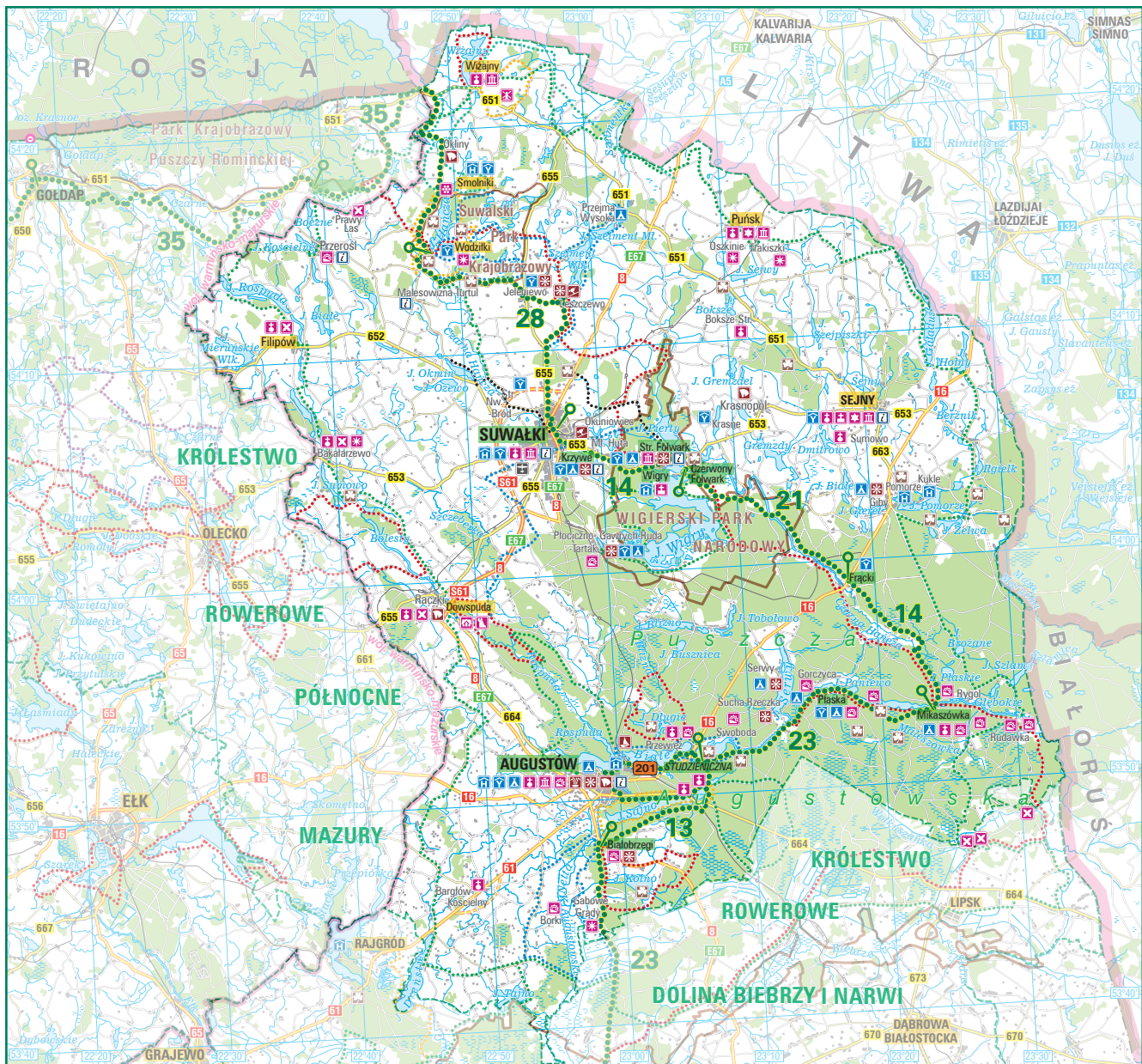
W przejrzysty sposób za pomocą symboli przedstawione są tu informacje dotyczące trasy, takie jak: długość, nawierzchnia, trudność czy czas przejazdu.

7 Informacje praktyczne

Królestwo rowerowe
**Suwalszczyzna
i Puszcza
Augustowska**
Informacje o królestwie

Skala 1 : 530 000

2 0 2 4 6 8 10 km

Objaśnienia znaków

Granice Królestw Rowerowych

Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo; odległości w km

Inne szlaki rowerowe

Hotele; schroniska młodzieżowe; pola namiotowe, campingi

Kościóły; klasztory; pamiątki kultury żydowskiej

Pałace i dwory; ruiny; fortyfikacje

Muzea; grodziska

Zabytki techniki; wiatraki; pozostałe atrakcje turystyczne

Ośrodki sportów wodnych; ośrodki narciarskie; stadniny

Ośrodki wypoczynkowe; uzdrowiska; informacja turystyczna

AUGUSTÓW Miejscowości atrakcyjne turystycznie na szlaku rowerowym Green Velo

RAJGRÓD Miejscowości atrakcyjne turystycznie

Parki narodowe; parki krajobrazowe

Lasy; rezerwy przyrody

S61 Drogi ekspresowe

16 Drogi krajowe

B51 Drogi wojewódzkie; drogi inne

Koleje główne; drugorzędne

Lotniska

Granice państw

Granice województw

Królestwo rowerowe Suwalszczyzna i Puszcza Augustowska

Suwalszczyzna i Puszcza Augustowska to dwie części królestwa rowerowego, obejmującego północno-wschodni fragment Polski. Jest to jedna z najpiękniejszych części naszego kraju, znana z niezwyklej przyrody, czystych rzek, lasów i jezior oraz mroźnych zim i upalnych lat.

Królestwo to jest niezwykle różnorodne. Północna część obszaru to bajkowa Suwalszczyzna z licznymi głębokimi jeziorami, w tym najgłębszym w Polsce jeziorem Hańcza (108 metrów), malowniczymi wzniesieniami oraz zieloną mozaiką pól, łąk i lasów. Krajobraz i walory widokowe Suwalszczyzny nie mają sobie równych w całej Polsce. Są one objęte ochroną w ramach Suwalskiego Parku Krajobrazowego.

Szlak Green Velo biegnie przez najciekawsze miejsca Suwalszczyzny. Pierwszym interesującym punktem na szlaku są Bolcie – miejscowość położona na styku granic Polski, Litwy i Rosji (punkt widokowy). Dalej trasa przebiega w pobliżu znanej miejscowości wypoczynkowej Wiżajny, położonej nad jeziorem o tej samej nazwie. Okolice ta zamieszkała jest przez liczną mniejszość litewską, która w niektórych miejscowościach, na przykład w Puńsku, stanowi grupę dominującą. Tym samym w miejscowych restauracjach skosztować można specjalów kuchni litewskiej, takich jak czebureki, kibiny czy kugel (babka ziemniaczana). Następnie trasa prowadzi skrajem Suwalskiego Parku Krajobrazowego, zachodnim brzegiem jeziora Hańcza, by biegnąc doliną Czarnej Hańczy od południa, ominąć najwyższe wzniesienia Suwalszczyzny ze sławną garbatą Górą Cisową i owianą legendami Górą Zamkową. Stamtąd południowym skrajem jeziora Szelmęt Wielki, obok nowego ośrodka sportów zimowych, szlak biegnie do centrum Suwałk.

Suwałki to największe miasto północnej części województwa podlaskiego, ważny ośrodek gospodarczy, komunikacyjny i administracyjny obszaru. Miasto ma odnowione centrum, interesujący układ urbanistyczny, zabytkowe kościoły i cerkwie, rynek z klasycystycznym ratuszem oraz Muzeum Okręgowe i Muzeum im. Marii Konopnickiej. Znane jest też jako miasto krasnoludków. Rowerzyści z pewnością zadowoleni będą z dobrej sieci dróg rowerowych oplatających całe miasto.

W pobliżu Suwałk, 10 kilometrów na południowy wschód od miasta, znajduje się kolejna perła tego królestwa – jezioro Wigry objęte ochroną w ramach Wigierskiego Parku Narodowego. Jest to piąte co do głębokości (do 74 metrów) i dziesiąte co do powierzchni (ponad 21 km²) jezioro w Polsce. Słynie ze szlachetnych

ryb, do których zaliczane są sieja i sielawa, niezwykle urozmaiconej linii brzegowej oraz 18 wysp. Nad północną częścią jeziora wznosi się położony na półwyspie, zrekonstruowany po II wojnie światowej pokamedulski zespół klasztorny z XVIII wieku z barokowym kościołem. Szlak biegnie północną częścią jeziora, prowadząc niemal do samego założenia klasztornego. W miejscowości Stary Folwark znajduje się Muzeum Wigier.

Dalej trasa wchodzi na teren Puszczy Augustowskiej, prowadząc na południowy wschód, wzdłuż Czarnej Hańczy oraz Kanału Augustowskiego, do Augustowa. Na tym odcinku zamiast z rozległych panoram i wzgórz rowerzyści cieszyć się mogą atmosferą wielkiego lasu. Teren staje się płaski i taki pozostaje aż do okolic Chełma w województwie lubelskim. Na terenie puszczy wyznaczono wiele rezerwatów przyrody chroniących najcenniejsze zespoły przyrodnicze. Atrakcją odcinka są wspaniałe widoki Czarnej Hańczy – jednej z najczystszych rzek Polski, oraz śluzy Kanału Augustowskiego – pomnika historii. Ten odcinek szlaku warto pokonać w jedną stronę kajakiem, a w drugą rowerem, łącząc turystykę kajakową i rowerową w jednym z najpiękniejszych zakątków Polski.

Ostatnim punktem obowiązkowym na terenie królestwa jest Augustów. To położone na skraju puszczy, otoczone jeziorami miasto ma status uzdrowiska i niezwykle rozbudowaną bazę turystyczną. Jest mekką miłośników sportów wodnych i miastem pełnym zieleni. Praktycznie całe oplotenie jest gęstą siecią szlaków rowerowych, w tym poprowadzonych brzegami miejskich jezior. W Augustowie znajduje się również stacja kolejowa na linii Białystok – Suwałki. Główna trasa rowerowa prowadzi skrajem miasta, ale do centrum dotrzeć można oznakowanym w standardzie Green Velo szlakiem łącznikowym.

Zagospodarowanie turystyczne Suwalskiego Parku Krajo-
brazowego, okolic Wigier i Augustowa jest znakomite. Gęsta sieć dobrze oznakowanych szlaków zachęca do zwiedzenia wielu ciekawych miejsc. Drogowskazy kierują do punktów widokowych, rezerwatów, gładzowisk, pagórków, śluz. Atrakcji jest dosłownie na pęczki. Po prostu szkoda przemknąć przez ten obszar, podróżując jedynie szlakiem głównym. Kompleksowe zwiedzanie królestwa na rowerach to minimum dwa tygodnie świetnej zabawy i wiele interesujących wycieczek rowerowych lokalnymi szlakami turystycznymi. Znaczna część szlaku Green Velo na tym odcinku biegnie razem lub w pobliżu Podlaskiego Szlaku Bocianiego, wchodzącego w sieć szlaków Greenways.

Z Augustowa dalsza trasa prowadzi na południe przez bagna Biebrzy i Narwi. Ale to już kolejne królestwo i kolejna przygoda rowerowa na szlaku Green Velo.

Królestwo rowerowe
**Suwalszczyzna
i Puszcza
Augustowska**

Atrakcje turystyczne

Jezioro Hańcza

Jezioro położone jest na terenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego, w rezerwacie wodno-krajobrazowym Jezioro Hańcza. Jest to najgłębsze jezioro w Polsce, a nawet w Europie niżowej (maksymalna głębokość 108,5 metra). Powstało z roztopu wód polodowcowych w głębokiej rynnie wyżłobionej przez lodowiec. Brzegi Hańczy otaczają strome skarpy, a tutejsza plaża pokryta jest rozległymi gładzowiskami. W czystych wodach jeziora żyje unikatowa fauna bezkręgowca oraz rzadkie i chronione gatunki ryb. Głębokość i przejrzystość wody sprawiają, że zbiornik jest atrakcyjny dla amatorów nurkowania.

Suwalski Park Krajobrazowy

Punkt Informacji Turystycznej
Malesowizna 24
16-404 Jeleniewo
zarzad@spk.org.pl
www.spk.org.pl

tel. 87 569 18 01

Suwalski Park Krajobrazowy

**Suwalski Park
Krajobrazowy
Punkt Informacji
Turystycznej**

Malesowizna 24
16-404 Jeleniewo
zarzad@spk.org.pl
www.spk.org.pl

tel. 87 569 18 01

Przez wielu określany mianem najpiękniejszego parku krajobrazowego w Polsce w każdej odśłonie: wiosennej, jesiennej i zimowej. Jest to też najstarszy park krajobrazowy w kraju, utworzony w styczniu 1976 roku, obejmujący swoim zasięgiem zagłębienia Szeszupy i tereny otaczające jezioro Hańcza. Na jego terenie znajduje się ponad 20 jezior o powierzchni większej niż 1 hektar.

Teren całego parku stanowi przykład młodego krajobrazu polodowcowego. Na niewielkim obszarze skoncentrowanych jest wiele niepowtarzalnych form ukształtowania terenu, takich jak moreny, kemy, ozy czy głazowiska. Wszystkie one są efektem działania lądolodu skandynawskiego. Suwalski Park Krajobrazowy to kraina jezior, wzgórz i dolin. Najbardziej

znany i charakterystycznym wzniesieniem jest Góra Cisowa (256 metrów n.p.m.), określana mianem „suwalskiej Fudżijamy”. To właśnie z niej rozciąga się widok na bajkowe krajobrazy parku. Będąc tu, koniecznie należy zobaczyć najgłębsze jezioro w Polsce – jezioro Hańcza (108,5 metra), oraz kompleks jezior szurpilskich i kleszczowieckich. Te ostatnie najlepiej podziwiać z punktu widokowego w Smolnikach „U Pana Tadeusza”. Godne uwagi jest też wczesnośredniowieczne grodzisko w Szurpiałach, zwane Górą Zamkową. W IX wieku ziemie te były zasiedlone przez Jaćwingów, którzy zbudowali tu warownię. Suwalski Park Krajo-
brazowy to również wyjątkowy świat fauny i flory – ponad 700 gatunków roślin, przeróżne gatunki ptaków wodno-błotnych i drapieżnych oraz licznie występujące wydry i bobry. Bogata sieć ścieżek poznawczych, szlaków pieszych i tras rowerowych pomoże poznać najciekawsze atrakcje tego obszaru.

Wodzitki

Ta mała wieś, znajdująca się na terenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego i położona w dolinie Szeszupy, została założona w drugiej połowie XVIII wieku przez Rosjan, którzy osiedlili się tu, szukając schronienia przed prześladowaniami we własnej ojczyźnie, ponieważ nie uznali wprowadzonych w Cerkwi reform. Zaczęto ich określać jako staroobrzędowców, starowierców lub raskolników. W miejscowości mieści się drewniana molenna z 1921 roku, czyli świątynia staroobrzędowców. W Polsce mieszka około 1500 osób tego wyznania. W województwie podlaskim molenny znajdują się również w Suwałkach i Gabowych Grądach koło Augustowa.

WOSiR Szelment

Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji Szelment jest nowoczesnym kompleksem sportów zimowych w województwie podlaskim. Obiekt położony jest 15 kilometrów na północ od Suwałk, blisko jeziora Szelment Wielki na Górze Jesionowej. Ma do zaoferowania siedem wyciągów narciarskich oraz przenośnik taśmowy, lodowisko naturalne, trasy biegowe, snowpark i wypożyczalnię sprzętu narciarskiego. Wszystkie trasy są sztucznie naśnieżane, ratrakowane, a po zmroku oświetlone. „Od Marusarza do Małysza i Kowalczyk” – to ekspozycja, którą warto obejrzeć w ośrodku. Zebrano na niej liczne eksponaty, takie jak narty olimpijskie i replika złotego medalu olimpijskiego Wojciecha Fortuny z 1972 roku czy kombinezon Adama Małysza. Latem na turystów czekają wspaniałe pole do paintballa, wypożyczalnia rowerów oraz 18-dolkowe pole do minigolfa.

WOSiR Szelment

Szelment 2
16-404 Jeleniewo
www.wosir-szelment.pl

**Rezerwacja i informacja
o noclegach,
wypożyczalnia rowerów,
minigolf**

tel. 87 568 30 07

Paintball

tel. 783 800 701

Rzeka Czarna Hańcza

**Centrum Informacji
Turystycznej – Wigierski
Park Narodowy**

Krzywe 82
16-402 Suwałki
turystyka@wigry.org.pl
www.wigry.org.pl

tel. 87 563 25 62
tel. 510 992 672

Czarna Hańcza jest największą rzeką Suwalszczyzny. Swój początek ma w Suwalskim Parku Krajobrazowym, niedaleko miejscowości Okliny. Hańcza jest najstarszym i najbardziej znanym szlakiem kajakowym w Polsce. Wzdłuż jej brzegów znajdują się liczne pola namiotowe. Płyne przez wyjątkowe pod względem krajobrazowym, geologicznym i historycznym tereny. Jest rzeką niezwykle różnorodną, na terenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego ma charakter wartkiego górskiego potoku, a następnie, płynąc doliną, staje się spokojnie meandrującą rzeką niziną.

Baśniowy Szlak

Szlak tworzy siedem Wiosek Bajek poświęconych różnej tematyce i eksponujących walory kulturowe i przyrodnicze regionu. Wioska Wesołych Wędrowców w Nowej Wsi koło Suwałk prezentuje życie wsi, Wioska Dwóch Mistrzów w Puńsku eksponuje różnorodność językową pogranicza, Wioska Zapomnianych Wojów w Bakałarzewie przybliży historię pradawnego ludu Jaćwingów, Dolina Przygód nad Szeszupą w Rutce Tartak przenosi do krainy rzek i jezior, Miasteczko Sekretnych Uliczek w Sejnach prezentuje dawną różnorodność kulturową tego miasta, a w Puszczy Augustowskiej kryje się Wioska Darów Lasu opierająca się przede wszystkim na bogactwie przyrodniczym tego obszaru, jest także Zaulek Krasnoludków w Suwałkach. Szlak wpisuje się w hasło „Suwalszczyzna – kraina jak baśń”. Baśniowy Szlak opiera się na interaktywnym zwiedzaniu i nauce poprzez zabawę.

Suwalska Izba Rolniczo-Turystyczna

ul. Kościuszki 82/7
16-400 Suwałki
info@basniowyszlak.pl
www.sirt.suwalki.com.pl
www.basniowyszlak.pl

tel. 87 566 58 72

informacja:

tel. 690 519 644

Suwałki

Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach

ul. ks. Hamerszmita 16
16-400 Suwałki
cit@um.suwalki.pl
www.um.suwalki.pl

tel. 87 566 20 79

Miasto, pięknie położone nad rzeką Czarną Hańczą, jest drugim co do wielkości miastem w województwie podlaskim. W drugiej połowie XVII wieku pojawiła się pierwsza wzmianka o Suwałkach, natomiast w 1715 roku zostały ogłoszone miastem przez ojców kamedułów przebywających w klasztorze na Wigrach.

Głównym zabytkiem Suwałk jest neoklasycystyczna zabudowa ulicy Kościuszki. Siedzibę ma tu Muzeum Okręgowe. Co roku odbywa się niezwykle znana impreza – Suwałki Blues Festival.

Z Suwałkami związanych jest kilka znanych osobistości: Maria Konopnicka, Edward Szczepanik oraz Andrzej Wajda.

Wigierski Park Narodowy

Największe w województwie i drugie co do głębokości jezioro w Polsce – Wigry, wraz z przyległymi, mniejszymi zbiornikami chronione jest na terenie Wigierskiego Parku Narodowego. To jedyne w kraju tak duże jezioro o krętej linii brzegowej, urozmaicone wyspami, zatokami, głębinami, śródjeziornymi górkami i przybrzeżnymi obszarami płycizn. Park położony jest na północnym skraju Puszczy Augustowskiej, największego zwartego kompleksu leśnego na Niżu Środkowoeuropejskim. W otaczających Wigry lasach kryje się jedna z głównych jego atrakcji – 20 śródleśnych jezior dystroficznych, zwanych „sucharami”. Herbaciany kolor wodom w jeziorach nadają kwasy humusowe. Występują tu rzadkie i chronione gatunki storczyków. Różnorodność porostów świadczy o czystości powietrza. Równie bogaty jest świat zwierząt. Żyje tutaj ponad 2000 gatunków, ale „rządzą” bóbr – herbowe zwierzę Parku.

**Centrum Informacji
Turystycznej
Wigierski Park Narodowy**

Krzywe 82
16-402 Suwałki
turystyka@wigry.org.pl
www.wigry.org.pl

tel. 87 563 25 62
tel. 510 992 672

Pokamedulski klasztor na Wigrach

Pokamedulski Klasztor w Wigrach

Wigry 11
16-402 Suwałki
www.wigry.pro

tel. 87 563 70 16

zwiedzanie klasztoru:
w godz. 9–17

Kompleks klasztorny ojców Kamedułów jest pięknie położony na półwyspie wigierskim. Już z daleka widoczne są wieże kościoła Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny oraz czerwone dachy budynków klasztornych. W 1667 roku przybyli tu kameduli i przez blisko 50 lat budowali klasztor. Bracia uczestniczyli w życiu Suwalszczyzny, założyli miasto Suwałki, przyczynili się w znaczny sposób do rozwoju cywilizacyjnego okolicznych ziem. Okres II wojny światowej przyniósł ogromne zniszczenia, po wojnie klasztor zrekonstruowano. Gościł tu Jan Paweł II podczas jednej z pielgrzymek do Polski.

Muzeum Wigier

Multimedialne Muzeum Wigier mieści się w Starym Folwarku, w dawnej stacji hydrobiologicznej, która za czasów doktora Alfreda Lityńskiego była uznanym ośrodkiem naukowym, a jezioro Wigry najlepiej poznanym zbiornikiem w Polsce. Mieści się na terenie Wigierskiego Parku Narodowego, który utworzono w 1989 roku, by chronić zespół 42 jezior, w tym jezioro Wigry oraz leśny kompleks północnej części Puszczy Augustowskiej. Oprócz wystaw stałych organizowane są tu wystawy czasowe. Istnieje możliwość odbycia rejsu po jeziorze Wigry łodzią z przeszklonym dnem.

Punkt Informacji Turystycznej Muzeum Wigier WPN

Stary Folwark 50
16-402 Suwałki
muzeum.wpn@wigry.org.pl
www.wigry.org.pl

tel. 87 563 01 52

czynne:

- VII–VIII pon.–niedz.
w godz. 10–17
- IX–VI pon.–niedz.
w godz. 10–15

Wigierska Kolej Wąskotorowa

Wigierska Kolej Wąskotorowa w Płocicznie

Płocicznie Tartak 40
16-402 Suwałki
biuro@augustowska.pl
www.augustowska.pl

tel. 87 563 92 63
tel. 697 075 906
tel. 603 165 390

czynne

- V codz., odjazdy o godz. 13
- VI codz.,
odjazdy o godz. 10, 13
- sezon letni: VII–VIII codz.,
odjazdy o godz. 10, 13, 16
- IX codz., odjazdy o godz. 13
- pozostała część roku X–IV:
kursy na zamówienie
telefoniczne dla grup
zorganizowanych

Długość kolejki wynosi 10 kilometrów, a trasa wiedzie z Płociczna, przez południową część Wigierskiego Parku Narodowego, aż do stacji Krusznik. Kolejka pochodzi z czasów I wojny światowej i od 1991 roku jest wpisana na listę zabytków jako cenny wytwór techniki i jedna z najdłużej funkcjonujących kolejek leśnych w Polsce. Była kontynuacją leśnej wąskotorówki w Puszczy Augustowskiej, stanowiła też uzupełnienie funkcji Kanału Augustowskiego, którego zadaniem było transportowanie drewna. Kolejną stacją po Płocicznie, skąd wyrusza kolejka, jest Binduga, w której podziwiać można piękny widok na jezioro Wigry, następnie Bartny Dół i stacja docelowa Krusznik, w którym kiedyś działała główna składnica drewna. Obecnie mieści się tu Zielona Karczma, idealne miejsce na odpoczynek.

Sejny

Najmniejsze w Polsce miasteczko powiatowe pod względem liczby ludności, położone na pograniczu polsko-litewskim nad rzeką Marychą. Najbardziej okazałym zabytkiem jest tu klasztorny zespół poddominikański z późnorennesansową bazyliką Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny z początku XVII wieku. To właśnie jej wnętrze skrywa najcenniejszą, słynącą z cudów drewnianą gotycką figurkę Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Sejny to ważny punkt na Transgranicznym Szlaku Dominikańskim. W mieście znajdują się również Biała Synagoga z lat 1860–1870 (będąca jednym z najlepiej zachowanych zabytków tego typu w Podlaskim) oraz dawny dom talmudyczny. Prężnie działa też ośrodek Pogranicze Sztuk, Kultur, Narodów.

Punkt Informacji Turystycznej w Sejnach

Sejneńskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami

ul. Piłsudskiego 28
16-500 Sejny
muzeum@sejny.home.pl
www.muzeum.sejny.pl

tel. 87 516 22 12

Ośrodek Pogranicze – Sztuk, Kultur, Narodów

ul. Piłsudskiego 37
16-500 Sejny
www.pogranicze.sejny.pl

tel. 87 516 27 65

Międzynarodowe Centrum Dialogu

Krasnogruda 14
16-500 Sejny
krasnogruda@pogranicze.sejny.pl

tel. 87 565 03 69

Puńsk

Urząd Gminy Puńsk

ul. Mickiewicza 23
16-515 Puńsk
ug_punsk@pro.onet.pl
www.ugpunsk.pl

tel. 87 516 10 48

Wieś w powiecie sejneńskim będąca siedzibą gminy Puńsk. We wczesnym średniowieczu zamieszkiwana przez Jaćwinów, którzy jednak w XIII wieku opuścili te ziemie. Dopiero przybywający w XV wieku Litwini oraz Mazowszanie zaczęli zaludniać okoliczne tereny. Obecnie Puńsk jest silnym ośrodkiem kultury litewskiej. Mieszkający tu Litwini kultywują swoje tradycje, pielęgnują język ojczysty i kuchnię. W Puńsku należy zobaczyć: parafialną bazylikę Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z końca XIX wieku, synagogę oraz zwiedzić Muzeum Etnograficzne w Litewskim Centrum Kultury Ludowej. Od niedawna znajduje się tu również jeden z przystanków na Baśniowym Szlaku – Wioska Dwóch Mistrzów.

Dowspuda

Niewielka miejscowość położona mniej więcej 2 kilometry od Raczek, nad rzeką Rospudą. Słynie z ruin neogotyckiego pałacu wybudowanego w latach 1820–1827 przez generała wojsk polskich i napoleońskich Ludwika Michała Paca. Hrabia zafascynowany sztuką i gospodarką Wysp Brytyjskich przeniósł wiele nowoczesnych rozwiązań na tę ziemię, między innymi wprowadził płodozmian, który ówczesnie był rzadko stosowany.

Pałac został rozebrany w 1887 roku. Do dziś zachowały się jedynie okazały arkadowy portyk, narożna Wieża Bociania oraz resztki piwnic. Rezydencja i jej właściciel na stałe przeszli do skarbnicy polskich przysłów: Wart Pac pałaca, a pałac Paca.

Urząd Gminy Raczeki

pl. Kościuszki 14
16-420 Raczeki
www.raczeki.pl

tel. 87 568 59 25

Kanał Augustowski

Centrum Informacji Turystycznej w Augustowie

Rynek Zygmunta Augusta 44
16-300 Augustów
it@augustow.eu
www.augustow.eu

tel. 87 643 28 83

Augustowska Organizacja Turystyczna

Rynek
Zygmunta Augusta 44 lok.1
16-300 Augustów
aot@poczta.onet.eu
www.augustow.org.pl

tel. 728 755 936

Jest to najważniejszy zabytek budownictwa hydrologicznego w województwie podlaskim i tym samym jedna z najważniejszych atrakcji regionu. Kanał, łączący Biebrzę z Niemnem, powstał w latach 1824–1839. Był odpowiedzią Królestwa Polskiego na wojnę celną prowadzoną z Rosją i Prusami. Inicjatorem budowy kanału był minister skarbu książę Franciszek Ksawery Drucki-Lubecki, a projektantem Ignacy Prądzyński. Ostatecznie Kanał Augustowski nie był w pełni eksploatowany, ponieważ opłaty celne zostały znacznie obniżone. Obecnie jest wykorzystywany jako malowniczy szlak wodny.

Całkowita długość kanału wynosi 101,2 kilometra, zbudowano na nim 18 śluz, z czego 14 znajduje się po polskiej stronie. Są to: Dębowo, Sosnowo, Borki, Białobrzegi, Augustów, Przewięż, Swoboda, Gorczyca, Paniewo, Perkuć, Mikaszówka, Sosnowek, Tartak, Kudryniki, jedna w pasie granicznym Kurzyniec i trzy po stronie

białoruskiej – Wołkuszek, Dąbrówka i Niemnowo. Różnica w poziomie wód w kanale waha się od 80 centymetrów do 8 metrów. Im większa różnica, tym bardziej skomplikowany musiał być mechanizm śluzowania. I tak śluza w Paniewie jest dwu-, a śluza w Niemnowie trzykomorowa, ponieważ tu różnica wynosi prawie 8 metrów.

Kanał Augustowski w połączeniu z Czarną Hańczą jest jednym z najbardziej znanych szlaków kajakowych w Polsce. To jedyne miejsce, gdzie granicę Unii Europejskiej można przekroczyć kajakiem.

Produkt turystyczny „Kanał Augustowski – Szlak Papieski” jest jedyną propozycją z Podlaskiego, która uzyskała Złoty Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej w corocznym konkursie Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT. Szlak ten został wyznaczony na pamiątkę wizyty papieża Jana Pawła II na ziemi augustowskiej. Zabytek ubiega się o wpisanie na Listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

Centrum Informacji Turystycznej w Augustowie

Rynek Zygmunta Augusta 44
16-300 Augustów
it@augustow.eu
www.augustow.eu

tel. 87 643 28 83

Augustów

Miasto położone nad rzeką Nettą określane jest jako „serce Puszczy Augustowskiej”. To także letnia stolica Podlaskiego, od wschodu, południa i północy otoczona lasami Puszczy Augustowskiej.

Do XIII wieku teren ten był zamieszkiwany przez Jaćwingów. Po licznych wojnach ziemia opustoszała, ale w połowie XVI wieku lasy Puszczy Augustowskiej weszły w skład dóbr królewskich. W 1557 roku król Zygmunt August nadał miejscowości prawa miejskie i to właśnie jemu Augustów zawdzięcza swoją królewską nazwę. Będąc w Augustowie, należy obejrzeć historyczne centrum miasta wraz z układem urbanistycznym z XVI wieku, Rynek Zygmunta Augusta, klasycystyczne i eklektyczne kamieniczki z przełomu XIX i XX wieku, zespół Starej Poczty z 1829 roku oraz bazylikę mniejszą Najświętszego

Serca Jezusowego. Znajduje się tu także kamienica, w której nocował cesarz Napoleon I w 1812 roku.

Od 1993 roku miasto ma status uzdrowiska dzięki mikroklimatowi, bogatemu w olejki eteryczne, wytwarzanemu przez kompleks leśny Puszczy Augustowskiej oraz bogatym złożom borowiny. Działa tutaj sanatorium. W mieście znajduje się również przystań statków białej floty, pływają gondole, katamarany, funkcjonują liczne wypożyczalnie sprzętu wodnego, hotele i ośrodki wypoczynkowe. Godny uwagi jest też elektryczny wyciąg do nart wodnych na jeziorze Necko. Narciarze wodni pokonują fale z prędkością prawie 60 km/godz. Odbywa się tu Międzynarodowy Konkurs Skoków na nartach wodnych. Niedawno odrestaurowane Bulwary Nad Jeziorem Necko i rzeką Nettą są idealnym miejscem na spacer. W sezonie letnim w Augustowie odbywa się wiele koncertów i imprez plenerowych. Co roku pod koniec lipca mają tu miejsce Mistrzostwa Polski w Pływaniu na Byle Czym.

Studzieniczna

Sanktuarium Matki Bożej Studzieniczańskiej

Studzieniczna 10
16-301 Augustów
www.sanktuarium-studzieniczna.pl

tel. 87 643 47 69
tel. 87 643 31 43

Do 1973 roku samodzielna wieś, obecnie część administracyjna Augustowa, położona nad Jeziorem Studzienicznym, otoczona lasami Puszczy Augustowskiej. Studzieniczna jest sanktuarium maryjnym z obrazem słynącym łaskami. Miejscowość została rozślawniona dzięki wizycie papieża Jana Pawła II w czerwcu 1999 roku.

Godne odwiedzenia są tu: zabytkowy kościół drewniany ze zdobieniami z poroża dzikich zwierząt, kaplica Najświętszej Marii Panny z 1920 roku, do której prowadzi wąska grobla i w której znajduje się cudowny obraz Matki Boskiej. Obok niej jest studnia, która według miejscowej legendy zawiera uzdrawiającą wodę.

Do Studzienicznej można dostać się statkiem Żeglugi Augustowskiej, wyruszając w tak zwany Rejs Szlakiem Papieskim.

Królestwo rowerowe
**Suwalszczyzna
i Puszcza
Augustowska**

Wycieczki

długość: 31,9 km

nawierzchnia:

- drogi asfaltowe i ścieżki rowerowe: ok. 40%
- drogi gruntowe: ok. 60%

trasa oznakowana według standardu znakowania turystycznych szlaków rowerowych PTTK

- do Śluzu Swoboda: kolor niebieski
- ok. 1 km za Śluzą: Międzynarodowy Szlak Rowerowy R11 – kolor zielony, i Green Velo
- Studzienne – ul. Turystyczna: Szlak Orła Białego
- al. Wyszyńskiego: Green Velo

typ wycieczki: rodzinna
poziom trudności: dla rodzin z dziećmi

czas przejazdu:

- bez zwiedzania: 3 godz.
- ze zwiedzaniem: 5 godz.

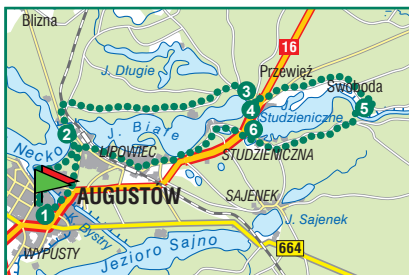
Trzy razy Kanał Augustowski

Wycieczka pozwala na poznanie najciekawszego w regionie zabytku techniki Kanału Augustowskiego, który powstał w latach 1824–1828 w efekcie wojny celnej pomiędzy Królestwem Pruskim a Królestwem Polskim i Rosją. Trasa wiedzie wzdłuż brzegów trzech jezior będących częścią Kanału Augustowskiego. Po drodze można zobaczyć budowle wodne trzech śluz (Augustów, Przewięź, Swoboda) oraz jaz (tuż przy śluzie Swoboda). Historia tego zabytku, wpisane na listę pomników historii, przedstawiona jest w Muzeum Kanału Augustowskiego, które znajduje się na trasie, tuż przed śluzą Augustów.

Trasa: Augustów (Rynek, kolumna Zygmunta Augusta, 0 km) – Klonownica (4,5 km) – Przewięź (12,5 km) – śluza Swoboda (17,5 km) – Studzienne (21,5 km) – Wojciech (23,0 km) – Augustów (Rynek, kolumna Zygmunta Augusta (31,9 km)

Trasa rozpoczyna się w centrum Augustowa pod kolumną Zygmunta Augusta – założyciela miasta. Warto w nim zwrócić uwagę na kilka obiektów znajdujących się przy trasie. Zjeżdżając z ulicy Mostowej na bulwary, po lewej stronie mija się pomnik Żołnierzy Wyklętych. Po kilku minutach przejeżdża się kolejno obok: plaży miejskiej, amfiteatru, elektrycznego wyciągu nart wodnych, dawnego hotelu na Białej Górze. Dojeżdża się do Klonownicy – najkrótszej

W miejscowości Studzieniczna można wydłużyć trasę o tak zwaną małą pętlę Szlaku Orła Białego w pobliżu jeziora Sajno. W ten sposób wycieczka przedłuży się o 12 kilometrów. Trasa nie jest wymagająca.

żeglownej rzeki w Polsce. Nieopodal skręca się w prawo wzdłuż szlaku niebieskiego. Jadąc tuż przy brzegu Jeziora Białego, można zjechać ze szlaku, kierując się nad jezioro. W miejscowości Przewięź znajduje się dawna binduga, obecnie plaża i kemping Patelnia, skąd rozciąga się doskonały widok na jezioro, widać też śluzę Przewięź, do której jest już tylko kilka minut jazdy. Następny punkt to śluza Swoboda. Dłuższy przystanek należy zrobić w Studzienicznej. Warto też zjechać na szlak Rzeźba w Puszczy oraz zajrzeć do Centrum Edukacji Leśnej i na ścieżkę przyrodniczą prowadzącą do Pomnika Leśnika.

- 1 **Augustów** – ciekawe obiekty przy trasie to kolejno: tartak, drewniane domy pracowników tartaku, dworzec kolejowy, Biały Domek, dawna cerkiew garnizonowa, Muzeum Kanału Augustowskiego, śluza Augustów, Stara Poczta i bazylika. Nad jeziorem jest elektryczny wyciąg nart wodnych.
- 2 **Biała Góra** – dawny hotel zaprojektowany przez Macieja Nowickiego, obecnie zajazd Hetman.
- 3 **Przewięź** – dawna binduga, gdzie składowano drewno, które później transportowano do tartaku w Augustowie, obecnie plaża i kemping Patelnia.
- 4 **Śluza Przewięź** – jedna z najbardziej obleganych śluz. Statki, katamarany, gondole czy kajaki przepływają tędy, udając się z Augustowa do Studzienicznej. Istnieje więc spora szansa na przyjrzenie się śluzowaniu.
- 5 **Śluza Swoboda** – jedna z 18 wybudowanych na całej długości Kanału (obecnie 14 śluz znajduje się w granicach Polski). Została zniszczona w trakcie działań wojennych, wygląd wrót odbiega więc od oryginału. Warto zwrócić uwagę na drewniane zabudowania dla operatora śluzy.
- 6 **Studzieniczna** – Sanktuarium Maryjne początkami sięgające XVIII wieku.

długość: 24 km
nawierzchnia:

- drogi gruntowe i leśne: 50%
- lokalne drogi asfaltowe
- kładki przez tereny podmokłe (zalecane prowadzenie rowerów)

trasa oznakowana

- początkowy i końcowy odcinek: Green Velo
- pozostała część trasy: szlaki piesze Wigierskiego PN, oznakowane według standardów PTTK, międzynarodowy szlak rowerowy R11, lokalna droga asfaltowa

typ wycieczki: turystyczna
poziom trudności:
dla średnio zaawansowanych

czas przejazdu:

- bez zwiedzania: 2 godz.
- ze zwiedzaniem: 3–4 godz.

Do Gawrych Rudy przez dolinę Czarnej Hańcy

Wycieczka dla miłośników przyrody i historii. Szczególnie warta uwagi jest dolina Czarnej Hańcy. Znajdują się tu cenne zbiorowiska leśne: olsy, borealne świerczyny i bory bagienne. Na otwartych przestrzeniach są torfowiska, które porastają charakterystyczne kępy turzyc.

W rejonie Słupii znajdują się pozostałości historycznej wsi, kompleks jezior Okrągłe, Długie i Muliczne, a także wieża i pomost widokowy na jezioro Wigry.

W Płocicznie są zabytkowa Wigierska Kolejka Wąskotorowa oraz Muzeum Kolejki.

Trasa: Krzywe (0 km) – Bindasowa Droga (0,5 km, Green Velo) – Bindasowa Droga (3 km, niebieski szlak pieszy) – Łąkowa Droga (4,5 km, czarny szlak pieszy) – Kładka – Słupie – Gawrych Ruda (15 km, zielony szlak pieszy) – Gawrych Ruda – Sobolewo (20 km, szlak rowerowy R11) – Sobolewo – Krzywe (24 km, lokalna droga asfaltowa, Green Velo)

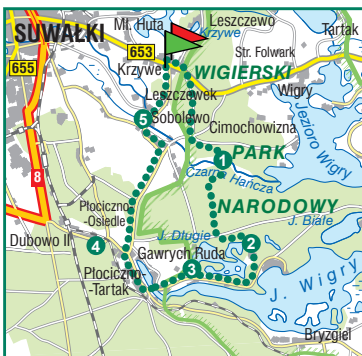
Wycieczka rozpoczyna się w Krzywem. Mieści się tu Informacja Turystyczna Wigierskiego Parku Narodowego, w której można zaopatrzyć się w mapy, przewodniki oraz uzyskać fachową informację. Znajdują się tu parking, wypożyczalnia i punkt

naprawy rowerów. Trasa wiedzie wzdłuż szlaku Green Velo, po 500 metrach skręca w prawo do lasu. Szlaki niebieski (Bindasowa Droga), a następnie czarny (Łąkowa Droga) doprowadzą rowerzystów do Kładki przez dolinę Czarnej Hańcy.

Przez podmokłe lasy i torfowiska

- Możliwe jest rozpoczęcie wycieczki w Suwałkach. Wtedy dojeżdża się do Krzywego szlakiem Green Velo (ok. 4 km z centrum Suwałk).
- W rejonie Słupii przebiega ścieżka edukacyjna Jeziora – warto zwiedzić ją w całości. Podążając ścieżką, zobaczyć można między innymi Suchar Wielki – największe jezioro dystroficzne w Wigierskim Parku Narodowym.

prowadzi około 700 metrów kładek.

Podążając zielonym szlakiem, dojeżdża się do urokliwego Jeziora Mulicznego, mijają się pamiątkowy cmentarz, a następnie dociera się do Zatoki Słupiańskiej jeziora Wigry. Dalej szlak prowadzi do Gawrych Rudy w pobliżu jeziora Wigry i Okrągłego. Są tu sklep i bar U Jawora, hotel i restauracja Nad Wigrami – warto zatrzymać się na odpoczynek. Przy kościele trasa skręca w prawo, na szlak rowerowy R11. Dalej biegnie przez Płociczno. Po około 5 kilometrach dociera się do Sobolewa. Tutaj zostawia się szlak R11, który skręca w prawo, i jedzie się dalej asfaltem. Z powrotem do Krzywego doprowadzą rowerzystów informacyjne znaki drogowe.

1 Dolina Czarnej Hańczy – podmokłe lasy i torfowiska porośnięte charakterystycznymi turzycami. Jest domem dla łosi, mieszka tutaj także wataha wilków.

2 Słupie cmentarz – pamiątka po historycznej wsi.

3 Gawrych Rudy – wieża z widokiem na jeziora Wigry oraz Okrągłe.

4 Płociczno – znajduje się tu Wigierska Kolejka Wąskotorowa zbudowana przez Niemców w czasie I wojny światowej w celu przewozu drewna. Dziś wraz z Muzeum Kolejki stanowi atrakcję turystyczną.

5 Sobolewo – wieś założyli wigierscy kameduli w 1792 roku. Jeszcze w XIX wieku istniała tu hamernia (huta) zasilana wodami Czarnej Hańczy. Produkowano w niej blachę i naczynia miedziane. We wsi znajduje się też pomnik upamiętniający przejazd tędy papieża Jana Pawła II w czasie pielgrzymki do ojczyzny w 1999 roku.

długość: 34,9 km

nawierzchnia:

- drogi asfaltowe i ścieżki rowerowe: 40%
- drogi gruntowe: 60%

trasa częściowo oznakowana

- część oznakowana jest według standardu znakowania turystycznych szlaków rowerowych PTTK, przeważnie kolorem czarnym
- Przewięź – Sajenek: kolor żółty, częściowo Szlak Orła Białego: kolor biało-czerwony
- Sajenek – Kanał Bystry: w oparciu o szlak Green Velo

typ wycieczki: turystyczna

poziom trudności:

dla początkujących

czas przejazdu:

- bez zwiedzania: 3 godz. 30 min
- ze zwiedzaniem: 5 godz. 30 min

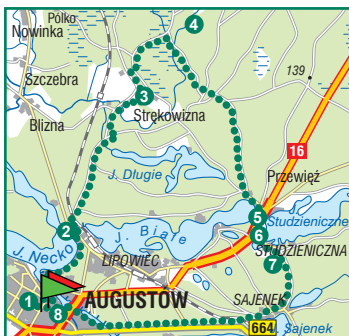
Puszcza Augustowska w pigułce

Jest to bardzo malownicza trasa łącząca w sobie bogactwo fauny i flory oraz pomników historii, takich jak Uroczysko Powstańce, w którym znajduje się pomnik ku czci powstańców styczniowych i miejsce, gdzie w 1863 roku działała kuźnia powstańcza. Warto mieć aparat w pogotowiu, gdyż na trasie często można spotkać przedstawicieli tutejszej fauny. Warto zwiedzić ładnie wkomponowane w krajobraz sanktuarium w Studzienicznej. W czerwcu 1999 roku odwiedził je papież Jan Paweł II.

Trasa: Augustów (Rynek, kolumna Zygmunta Augusta, 0 km) – Augustów (wyciąg nart wodnych, 2,5 km) – Augustów (dawny hotel na Białej Górze, 3,5 km) – Augustów (rzeka Klonownica, 4,5 km) – Strękówizna (9,5 km) – Uroczysko Powstańce (13 km) – Przewięź (21 km) – Studzieniczna (22 km) – Augustów (ul. Obrońców Westerplatte, 26 km) – Augustów (Rynek, kolumna Zygmunta Augusta, 34,9 km)

Trasa rozpoczyna się w centrum Augustowa, pod kolumną Zygmunta Augusta – założyciela miasta. Zjeżdżając z ulicy Mostowej na bulwary, po lewej stronie mija się pomnik Żołnierzy Wyklętych. Po kilku minutach przejeżdża się kolejno obok: plaży miejskiej, amfiteatru, elektrycznego wyciągu nart wodnych, dawnego hotelu na Białej Górze. Dojeżdża się do Klonownicy – najkrótszej żeglownej rzeki w Polsce. Nieopodal skręca się w prawo, w kierunku Strękówizny, następnie znajdują się Uroczysko Powstańce i rzeka Blizna. Dalej szlak wiedzie do Studzienicznej,

Miłośnicy przyrody z pewnością nie będą rozczarowani, jeśli przedłużą wycieczkę o około 12 kilometrów i pojadą wokół rezerwatu Jezioro Kalejty, w miejscu gdzie rozpoczyna się oznakowanie szlaku kolorem czarnym. Tablice zlokalizowane na szlaku zawierają informacje na jego temat. W miejscowości Sajenka trasę można również połączyć z tak zwaną małą pętlą na Szlaku Orła Białego (około 12 km).

po drodze mija służę Przewięź. Dłuższy przystanek należy zrobić w Studzienicznej. Od Studzienicznej do Sajenki jedzie się Szlakiem Orła Białego, mija się cmentarz w Puszczy Augustowskiej. Warto zatrzymać się tu na chwilę. Za miejscowością Sajenka rozpoczyna się szlak Green Velo. Po kilku kilometrach trasa prowadzi bulwarami wzdłuż Kanału Bystrego. Dociera się do Muzeum Kanału Augustowskiego. 200 metrów dalej po prawej mija się służę Augustów, po lewej Starą Poczta projektu Henryka Marconiego, skąd bulwarami nad Netta i ulicą Mostową dojeżdża się do Rynku Zygmunta Augusta.

- 1 **Augustów** – nad jeziorem działa elektryczny wyciąg nart wodnych.
- 2 **Biała Góra** – dawny hotel zaprojektowany przez Macieja Nowickiego, obecnie zajazd Hetman
- 3 **Strękowizna** – we wsi znajduje się kilka zabytkowych drewnianych domów.
- 4 **Uroczysko Powstańce** – tuż przed rzeką Blizna leży kilka mogił powstańczych, za rzeką stoi pomnik. W puszczy nietrudno spotkać przedstawicieli fauny, często widać wiewiórki czy dzięcioły, można stanąć oko w oko z sarną lub jeleniem, zwłaszcza w godzinach porannych i popołudniowych.
- 5 **Śluza Przewięź** – jedna z najbardziej obleganych na Kanale Augustowskim.
- 6 **Studzieniczna** – Sanktuarium Maryjne, którego początki sięgają XVIII wieku, oraz Centrum Edukacji Leśnej i ścieżka przyrodnicza prowadząca do Pomnika Leśnika. W pobliżu oznakowany szlak Rzeźba w Puszczy.
- 7 **Cmentarz w Puszczy Augustowskiej** – warto zatrzymać się tu na chwilę i obejrzeć tablicę.
- 8 **Muzeum Kanału Augustowskiego** – warto zajrzeć, aby poznać historię tego niezwykłego zabytku.

długość: 36,1 km, z możliwością podjazdu pod góry Cisową i Zamkową

nawierzchnia:

- drogi asfaltowe: 60%
- drogi gruntowe, fragmentami piaszczyste oraz odcinek leśny: 40%
- trasa o średnim stopniu trudności
- krótkie podjazdy i zjazdy na drogach gruntowych, wymagające wysiłku fizycznego

trasa częściowo oznakowana

- początek z Jeleniewa: łączy się z Green Velo
- Szurpiły: niebieska ścieżka poznawcza na Górę Zamkową
- żółty szlak PTTK na Gulbieniszki: do drogi asfaltowej, którą skręca się w lewo (1,5 km)
- za parkingiem przy Górze Cisowej – na Udziejek: czarny szlak PTTK do Smolnik
- punkt widokowy w Smolnikach – szosa na Suwałki: droga asfaltowa (2 km)
- parking na Górę Cisową – jezioro Szelment: Podlaski Szlak Bociani
- powrót do Jeleniewa: droga asfaltowa

typ wycieczki: MTB

poziom trudności:

dla zaawansowanych

czas przejazdu:

- bez zwiedzania: 3 godz. 30 min (wariant 23,7 km), alternatywna dłuższa trasa 39,5 km
- ze zwiedzaniem: 6 godz. 30 min

Wśród jezior i wzgórz Jaćwingów

Trasa o szczególnych walorach widokowych. Przejazd wschodnią stroną Suwalskiego Parku Krajobrazowego daje nieopowtarzalną okazję do podziwiania dobrze zachowanej rzeźby polodowcowej z licznymi wzgórzami morenowymi i jeziorami. Góra Zamkowa z wyraźnymi śladami historycznego grodu obronnego Jaćwingów otoczona jest czterema jeziorami. Stożkowa Góra Cisowa nazywana jest suwalską Fudżijamą. W Smolnikach znajduje się punkt widokowy na jeziora uznane za najpiękniejsze zgrupowanie jezior nizinnych w Polsce. Nad rynnowym jeziorem Szelment Wielki (dogodne miejsce do kąpielii) wznosi się Jesionowa Góra.

Trasa: Jeleniewo (0 km) – Szurpiły (3 km) – Góra Zamkowa (6 km) – Góra Cisowa (parking, 9,3 km) – Góra Cisowa (9,7 km) – Udziejek Dolny (młyn, 12,4 km) – Smolniki (punkt widokowy, 16,5 km) – Kleszczówek, Sidory (19,7 km) – Gulbieniszki (parking Góra Cisowa, 21,8 km) – jezioro Szelment (ośrodek WOSiR, 31,1 km) – Jeleniewo (36,1 km)

Rowerową wędrowkę po bajkowej Suwalszczyźnie rozpoczyna się w Jeleniewie, gdzie warto się zatrzymać.

W Szurpiłach skręca się w prawo na Górę Zamkową. Na trasie dzięki tablicom informacyjnym można zapoznać się z historią osadnictwa Jaćwingów na Suwalszczyźnie. Na początku wsi Targowisko pojawia się widok na jezioro Szurpiły. A teraz nie lada wyzwanie – wejście na Górę Zamkową (228 metrów n.p.m.). Po zejściu z góry trzeba kontynuować jazdę w kierunku Góry Cisowej będącej symbolem Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Z „łysiny” Góry Cisowej (256 metrów n.p.m.) ukazuje się kolejna panorama na

- Krótszy i łatwiejszy wariant: na Górę Zamkową i Górę Cisową, następnie z parkingu czerwonym Szlakiem Bocianim do jeziora Szelment i powrót do Jeleniewa.
- Dłuższy wariant wiedzie, po przekroczeniu szosy na Suwałki w Gulbieniskach, niebieskim szlakiem pieszym, którego oznakowanie jest bardzo szczątkowe. Jedynym polecanym sposobem przejechania trasy jest korzystanie ze śladu GPX. Szlak ten prowadzi przez przesmyk pomiędzy jeziorem Szelment Mały i Szelment Wielki.

Warianty trasy

krajobraz polodowcowy Suwalszczyzny. Po powrocie na szosę od razu należy skręcić w lewo i dalej podążać czarnym szlakiem w kierunku Smolnik. Po drodze mija się odnowiony stary młyn wodny i przejeżdża przez leśny obszar, za którym po prawej stronie połyskuje jezioro Kojle. Tak dociera się do Smolnik z zapleczem noclegowym i gastronomicznym. Następnie jedzie się dalej przez wieś Kleszczówek, mija kolejne jeziora i dociera do szosy nr 655 prowadzącej do Suwałk między miejscowością Sidory a Gulbieniskami. Naprzeciwko parkingu przy Górze Cisowej skręca się w lewo na Podlaski Szlak Bociani, znakowany na czerwono, który łagodnymi wzniesieniami

proceedzi nad brzeg długiego wąskiego jeziora Szelment Wielki. Rowerzyści, którzy mają dość sił i chęci, mogą wdrapać się na Górę Jesionową (251 metrów n.p.m., wyciąg narciarski), skąd roztacza się panorama na Suwalski Park Krajobrazowy.

- 1 **Jeleniewo** – zabytkowy drewniany kościół z XIX wieku
- 2 **Szurpiły** – Izba Pamięci Jaćwinów otwarta w 2014 roku
- 3 **Góra Zamkowa** (228 metrów n.p.m.) – to właśnie na Górze Zamkowej znajdowało się centrum plemienne Jaćwieży. Roztacza się z niej piękny widok na rozczłonkowane jezioro Szurpiły, drugie co do wielkości po Hańczy.

- 4 **Smolniki** – na końcu wsi jest platforma U Pana Tadeusza, umieszczona na skraju skarpy. Rozciąga się z niej najpiękniejszy widok na Zagłębienie Szeszupy. Tu Andrzej Wajda i Tadeusz Konwicki kręcili sceny do swoich filmów. W dole leżą wytopiskowe jeziora Kojle, Perty i Purwin (nazwy pochodzą z języka litewskiego).

Atrakcje na trasie

długość: 48 km

nawierzchnia:

- lokalne drogi asfaltowe i ścieżki rowerowe: 60%
- drogi gruntowe i leśne
- kładki przez tereny podmokłe (na kładkach zalecane jest prowadzenie rowerów)

trasa oznakowana

- początek i koniec trasy: pokrywa się z Green Velo
- pozostała część trasy: szlaki piesze Wigierskiego PN oznakowane według standardów PTTK, międzynarodowy szlak rowerowy R11, Podlaski Szlak Bociani

typ wycieczki: turystyczna
poziom trudności: dla średnio zaawansowanych

czas przejazdu:

- bez zwiedzania: ok. 4 godz.
- ze zwiedzaniem: 6–8 godz.

Wycieczka wokół Wigier

Trasa wycieczki wiedzie wokół Wigier – perły jezior Suwalszczyzny. Przebiega głównie przez lasy Wigierskiego Parku Narodowego, a także cenne torfowiska w dolinie Czarnej Hańczy, którą możemy przebyć dzięki kładkom o łącznej długości 700 metrów. Piękne widoki najlepiej podziwiać z wież widokowych w Starym Folwarku, Bryzglu i Gawrych Rudzie oraz pomostów widokowych nad Wigrami. Najcenniejszym zabytkiem na trasie jest pokamedulski klasztor w Wigrach, warto odwiedzić też Muzeum Wigier.

Trasa: Krzywe – Leszczewek – Stary Folwark – Wigry – Mikołajewo (14 km, Green Velo) – Mikołajewo – Piaski (16 km, Podlaski Szlak Bociani) – Piaski – Czerwony Krzyż – Zakąty – Krusznik – Bryzgiel (26 km, zielony szlak pieszy) – Bryzgiel – Powały (29,3 km, szlak rowerowy R11) – Powały – Binduga – (31,4 km, zielony szlak pieszy) – Binduga – Gawrych Ruda (33 m, szlak rowerowy R11) – Gawrych Ruda – Słupie – Dolina Czarnej Hańczy (43 km, zielony szlak pieszy) – Łąkowa Droga (45 km, czarny szlak pieszy) – Bindasowa Droga (47,2 km, niebieski szlak pieszy) – Krzywe (48 km, Green Velo)

Wycieczka rozpoczyna się w Krzywem.

Mieści się tu Informacja Turystyczna Wigierskiego Parku Narodowego, gdzie można zaopatrzyć się w mapy, przewodniki oraz uzyskać fachową informację. Znajdują się tu parking, wypożyczalnia i punkt naprawy rowerów. Trzeba ruszyć wzdłuż trasy Green Velo. Po 5 kilometrach dojeżdża się do Starego Folwarku. Trasa prowadzi dalej do miejscowości Wigry. W Mikołajewie

Możliwe jest rozpoczęcie wycieczki w Suwałkach – wtedy dojeżdża się do Krzywego szlakiem Green Velo (ok. 4 km z centrum Suwałk).

Warianty trasy

szlak skręca z Green Velo na Podlaski Szlak Bociani i prowadzi do zatoki Piaski. Dalej podąża się zielonym szlakiem pieszym, przez Czerwony Krzyż, i dociera do Bryzgla. Międzynarodowym szlakiem rowerowym R11 jedzie się wzdłuż lokalnej drogi asfaltowej, następnie skręca się ponownie na zielony szlak pieszy i przejeżdża przez Bindugę i Powały – śródleśne polany, przystanki Wigierskiej Kolejki Wąskotorowej i punkty widokowe na jezioro Wigry. Po dojechaniu do Gawrych Rudy za kościołem skręca się ponownie na szlak zielony. Znajdują się tu

wieża z widokiem na jeziora Wigry oraz Okrągłe, sklep i bar U Jawora, hotel i restauracja Nad Wigrami – warto zatrzymać się tutaj na odpoczynek. Po wyruszeniu dalej, wzdłuż brzegu Wigier, mija się cmentarz oraz urokliwe Jezioro Muliczne. Dojeżdża się do doliny Czarnej Hańczy, gdzie przez podmokłe lasy oraz torfowiska prowadzi około 700 metrów kładek. Opuszcza się dolinę wzdłuż czarnego, a następnie niebieskiego szlaku pieszego i dojeżdża do trasy Green Velo, a nią z powrotem do Krzywego.

- 1 **Stary Folwark** – nowoczesne Muzeum Wigier
- 2 **Wigry** – zespół poklasztorny z XVIII wieku, najcenniejszy zabytek w regionie. We wsi można nabyć pierogi wigierskie, certyfikowany produkt regionalny.
- 3 **Piaski** – uroczą zatokę, z której rozpościera się jeden z najpiękniejszych widoków na jezioro Wigry, urokliwa dzika plaża pod okapem sosnowego drzewostanu, idealna na postój i kąpiel.

- 4 **Czerwony Krzyż** – pomnik upamiętniający pacyfikację wsi przez Niemców w 1944 roku
- 5 **Bryzgiel** – wieża widokowa, miejsce do obserwacji ptaków
- 6 **Cmentarz** – pamiątka po historycznej wsi Słupie
- 7 **Dolina Czarnej Hańczy** – przez podmokłe lasy oraz torfowiska porośnięte charakterystycznymi turzycami prowadzi około 700 metrów kładek. Jest ona domem dla łośi, a także wilków.

Atrakcje na trasie

Centrum Informacji Turystycznej w Augustowie

Rynek Zygmunta Augusta 44

16-300 Augustów

tel. 87 643 28 83

it@augustow.eu

www.augustow.eu

www.augustow.pl

Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach

ul. ks. K. Hamerszmita 16

16-400 Suwałki

tel. 87 566 20 79

cit@um.suwalki.pl

www.um.suwalki.pl

Centrum Informacji Turystycznej – Wigierski Park Narodowy

Krzywe 82

16-402 Suwałki

tel. 87 563 25 62

tel. 510 992 672

turystyka@wigry.org.pl

www.wigry.win.pl

Punkt Informacji Turystycznej – Suwalski Park Krajobrazowy

Malesowizna 24

16-404 Jeleniewo

tel. 87 569 18 01

zarzad@spk.org.pl

www.spk.org.pl

